

GAT

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

13. juli 2006 *

I sag C-4/03,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, indgivet af Oberlandesgericht Düsseldorf (Tyskland) ved afgørelse af 5. december 2002, indgået til Domstolen den 6. januar 2003, i sagen:

Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG

mod

Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann (refererende dommer), og dommerne N. Colneric, J.N. Cunha Rodrigues, M. Ilešič og E. Levits,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: L.A. Geelhoed
justitssekretær: ekspeditionssekretær F. Contet,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 14. juli 2004,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG ved Rechtsanwalt T. Musmann

- Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG ved Rechtsanwalt T. Reimann

- den tyske regering ved R. Wagner, som befuldmægtiget

- den franske regering ved G. de Bergues og A. Bodard-Hermant, som befuldmægtigede

- Det Forenede Kongeriges regering ved K. Manji, som befuldmægtiget, bistået af barrister D. Alexander

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A.-M. Rouchaud og S. Grünheid, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 16. september 2004,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 16, nr. 4, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Helleniske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1), ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1) og ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse (EFT 1997 C 15, s. 1, herefter »konventionen«).
- 2 Anmodningen er indgivet i forbindelse med en sag mellem Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG (herefter »GAT«) og Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG (herefter »LuK«) vedrørende det førstnævnte selskabs markedsføring af produkter, som ifølge det sidstnævnte selskab udgør en krænkelse af to franske patenter, som det er indehaver af.

Retsforskrifter

- 3 Konventionens artikel 16, som udgør afdeling 5, med overskriften »Enekompetence«, i konventionens afsnit II om kompetenceregler, bestemmer:

»Enekompetent, uden hensyn til bopæl, er:

[...]

- 4) i sager om registrering eller gyldighed af patenter, varemærker, mønstre og modeller samt andre lignende rettigheder, der medfører deponering eller registrering, retterne i den kontraherende stat, på hvis område der er ansøgt om deponering eller registrering, eller hvor deponering eller registrering er foretaget eller ifølge bestemmelserne i en international konvention anses for at være foretaget

[...]«

- 4 Konventionens artikel 17, stk. 4, som sammen med artikel 18 udgør afdeling 6 med overskriften »Aftaler om værneting« i konventionens afsnit II, bestemmer, at »[a]ftaler om retternes kompetence [...] er ugyldige, [...] såfremt de udelukker kompetencen for de retter, som i medfør af artikel 16 er enekompetente«.

5 Konventionens artikel 18 bestemmer:

»For så vidt retten i en kontraherende stat ikke allerede er kompetent i medfør af andre bestemmelser i denne konvention, bliver den kompetent, når sagsøgte giver møde for den. Denne regel finder ikke anvendelse [...] såfremt en anden ret i medfør af artikel 16 er enekompetent.«

6 Konventionens artikel 19, som indgår i afsnit II, afdeling 7, med overskriften »Prøvelse af kompetencen og af sagens antagelse til påkendelse«, bestemmer:

»En ret i en kontraherende stat, for hvilken der som det væsentligste indbringes en retstvist, der i medfør af artikel 16 henhører under en i en anden kontraherende stat beliggende rets enekompetence, skal på embeds vegne erklære sig inkompetent.«

7 I henhold til konventionens artikel 28, stk. 1, som indgår i afsnit III om anerkendelse og fuldbyrdelse, afdeling 1, med overskriften »Anerkendelse«, »kan [en retsafgørelse] [...] ikke anerkendes, såfremt bestemmelserne i afsnit II, afdeling 3, 4 og 5, er tilsidesat«. Konventionens artikel 34, stk. 2, som indgår i afsnit III, afdeling 2, med overskriften »Fuldbyrdelse«, henviser for så vidt angår grunde, der kan være til hinder for fuldbyrdelse af en retsafgørelse, til artikel 28, stk. 1.

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

8 GAT og LuK er selskaber med hjemsted i Tyskland og er konkurrerende virksomheder inden for bilteknologi.

- 9 GAT afgav et tilbud til en bilfabrikant, ligeledes med hjemsted i Tyskland, på en kontrakt om levering af en mekanisk torsionsdæmper. LuK gjorde gældende, at den dæmper, som GAT's tilbud vedrørte, krænkede to franske patenter, som LuK er indehaver af.

- 10 GAT anlagde sag ved Landgericht Düsseldorf med påstand om anerkendelse af, at der ikke forelå en patentkrænkelse, idet selskabet gjorde gældende, at dets produkter ikke krænkede de rettigheder, som var dækket af LuK's franske patenter, og at disse patenter i øvrigt var ugyldige.

- 11 Landgericht Düsseldorf fandt, at den havde international kompetence til at påkende sagen om den hævdede krænkelse af rettighederne i henhold til disse franske patenter. Den fandt ligeledes, at den var kompetent til at tage stilling til indsigelsen om de nævnte patenters hævdede ugyldighed. Den tog ikke GAT's anerkendelsespåstand til følge og fastslog, at de omhandlede patenter opfyldte betingelserne for patenterbarhed.

- 12 GAT iværksatte appel af denne afgørelse ved Oberlandesgericht Düsseldorf, som besluttede at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende spørgsmål:

»Skal konventionens artikel 16, nr. 4, fortolkes således, at den i denne bestemmelse hjemlede enekompetence for retterne i den kontraherende stat, på hvis område der er ansøgt om deponering eller registrering af et patent, eller hvor deponering eller registrering er foretaget eller ifølge bestemmelserne i en international konvention anses for at være foretaget, kun foreligger, hvis der er anlagt sag (med virkning erga omnes) med påstand om, at et patent erklæres ugyldigt, eller er der også tale om en sag om gyldighed af patenter i bestemmelsens forstand, når sagsøgte i en

patentkrænkelssag eller sagsøger i et søgsmål til fastslåelse af, at der ikke foreligger en krænkelse af patentet, gør gældende, at patentet er ugyldigt eller er en nullitet, og at der også af den grund ikke foreligger en patentkrænkelse, således at dette gælder, uanset om den ret, ved hvilken sagen er anlagt, anser anbringendet for begrundet eller ubegrundet, og uafhængigt af, på hvilket stadium i sagen anbringendet fremsættes?»

Om det præjudicielle spørgsmål

- 13 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvilken rækkevidde enekompetencen i henhold til konventionens artikel 16, nr. 4, har for så vidt angår patenter. Den ønsker oplyst, om denne regel gælder for alle tvister, der vedrører registrering eller gyldighed af et patent, uanset om spørgsmålet rejses ved, at der nedlægges påstand herom, eller i form af en indsigelse, eller om den alene finder anvendelse på tvister, hvor spørgsmålet om registrering eller gyldighed af et patent rejses ved, at der nedlægges påstand herom.
- 14 I denne forbindelse skal der henvises til, at begrebet sager »om registrering eller gyldighed af patenter«, der omhandles i artikel 16, nr. 4, må anses for et selvstændigt begreb, der skal anvendes ensartet i alle kontraherende stater (dom af 15.11.1983, sag 288/82, Duijnstee, Sml. s. 3663, præmis 19).
- 15 Domstolen har således fastslået, at der ved sager »om registrering eller gyldighed af patenter« skal forstås sager, hvor der er rejst spørgsmål om patentets gyldighed, om patentet består eller er faldet bort, eller hvor der begæres ret til prioritet på grundlag af en tidligere ansøgning (Duijnstee-dommen, præmis 24).

- 16 Såfremt retstvisten derimod ikke drejer sig om patentets gyldighed eller om, hvorvidt ansøgningen eller registreringen har fundet sted, og disse spørgsmål ikke er omtvistet mellem parterne, er tvisten ikke omfattet af konventionens artikel 16, stk. 4 (Duijnsteed-dommen, præmis 25 og 26). Dette er eksempelvis tilfældet ved en krænkelssag, hvor gyldigheden af det patent, som hævdes krænket, ikke drages i tvivl.
- 17 I praksis rejses spørgsmålet om gyldigheden af et patent hyppigt som en indsigelse under en patentkrænkelssag, idet den sagsøgte part herved tilsigter at fratage sagsøgeren den ret, som han påberåber sig, med tilbagevirkende kraft og dermed at blive frifundet i den sag, som er anlagt mod ham. En sådan indsigelse kan tillige, som det er tilfældet i tvisten i hovedsagen, gøres gældende til støtte for et søgsmål med påstand om anerkendelse af, at der ikke foreligger patentkrænkelssag, idet sagsøgeren søger at få fastslået, at sagsøgte ikke kan påberåbe sig nogen rettighed over den omhandlede opfindelse.
- 18 Som Kommissionen har bemærket, kan det ikke fastslås på grundlag af ordlyden af konventionens artikel 16, stk. 4, om kompetencereglen i denne bestemmelse kun finder anvendelse i sager, hvor spørgsmålet om gyldigheden af et patent rejses ved, at der nedlægges påstand herom, eller om den også finder anvendelse i sager, hvor spørgsmålet rejses i form af en indsigelse.
- 19 Konventionens artikel 19, i hvilken der i visse sprogudgaver refereres til en retstvist, der indbringes »som det væsentligste«, gør det ikke muligt at eliminere denne uklarhed. Bortset fra, at præcisionen af ordlyden varierer afhængigt af sprogudgaverne, tildeles der, som anført af Kommissionen, ikke nogen kompetence ved denne bestemmelse, som begrænser sig til at pålægge den ret, for hvilken en tvist indbringes, at prøve sin egen kompetence og i visse tilfælde erklære sig inkompetent *ex officio*.

- 20 På denne baggrund skal konventionens artikel 16, nr. 4, fortolkes i lyset af sit formål og sin placering i konventionens systematik.
- 21 Hvad angår det forfulgte formål bemærkes, at reglerne om enekompetence i konventionens artikel 16 har til formål at forbeholde de omhandlede tvister for de retsinstanter, der i materiel og retlig henseende er de nærmeste til at behandle dem.
- 22 Den enekompetence vedrørende sager om registrering eller gyldighed af patenter, der er tillagt retterne i de kontraherende stater, på hvis område der er ansøgt om deponering eller registrering af patentet, eller hvor deponering eller registrering er foretaget, er således begrundet i, at disse retter er bedst egnede til at påkende sager, hvor selve tvisten drejer sig om patentets gyldighed eller om, hvorvidt deponering eller registrering har fundet sted (Duijnsteed-dommen, præmis 22). Retterne i den kontraherende stat, hvor registrene føres, kan træffe afgørelse i henhold til national lovgivning om gyldighed og retsvirkninger af patenter, som er blevet meddelt i denne stat. Dette hensyn til retsplejen er af så meget desto større betydning på patentområdet, som flere kontraherende stater, henset til områdets særlige karakter, har etableret en særlig ordning for retslig prøvelse, som forbeholder tvister af denne art for specialiserede retsinstanter.
- 23 Denne enekompetence er tillige begrundet i den omstændighed, at meddelelsen af patenter indebærer medvirken fra den nationale forvaltnings side (jf. i denne henseende Jenard-rapporten om konventionen, EFT 1979 C 59, s. 1, på s. 36).
- 24 Med hensyn til artikel 16's placering i konventionens systematik bemærkes, at kompetencereglerne i denne artikel vedrører præceptive enekompetencer, hvis bindende virkning gør sig gældende med en særlig styrke for såvel retssubjekternes som retsinstantens vedkommende. Parterne kan hverken fravige dem ved aftaler om

retternes kompetence (konventionens artikel 17, stk. 4) eller ved sagsøgtes frivillige fremmøde (konventionens artikel 18). En ret i en kontraherende stat, for hvilken der som det væsentligste indbringes en retstvist, der i medfør af konventionens artikel 16 henhører under en i en anden kontraherende stat beliggende rets enekompetence, skal ex officio erklære sig inkompetent (konventionens artikel 19). En retsafgørelse, der er truffet under tilsidesættelse af bestemmelserne i artikel 16, er ikke omfattet af konventionens regler om anerkendelse og fuldbyrdelse (konventionens artikel 28, stk. 1, og artikel 34, stk. 2).

- 25 Henset til artikel 16, stk. 4's placering i konventionens systematik og det forfulgte formål skal enekompetencen i henhold til denne bestemmelse anses for at finde anvendelse, uanset i hvilken processuel sammenhæng spørgsmålet om gyldigheden af et patent rejses, såvel hvis det sker ved, at der nedlægges påstand herom, som hvis det sker i form af en indsigelse, ved sagens anlæg eller på et senere stadium af sagen.
- 26 For det første ville det være i strid med den bindende karakter af kompetencereglen i konventionens artikel 16, nr. 4, at tillade en ret, for hvilken der er indbragt en patentkrænkelssag eller en sag om anerkendelse af, at der ikke foreligger en patentkrænkelse, på grundlag af en indsigelse at erklære det omhandlede patent ugyldigt.
- 27 Uanset at parterne ikke har rådighed over konventionens artikel 16, nr. 4, ville sagsøgeren nemlig være i stand til blot ved hjælp af formuleringen af påstandene i stævningen at omgå den ufravigelige karakter af kompetencereglen i denne artikel.
- 28 For det andet ville denne mulighed for at omgå konventionens artikel 16, nr. 4, medføre, at en række retsinstanser ville få tillagt kompetence, og kunne påvirke forudsigeligheden af de kompetenceregler, som er fastsat i konventionen, og som

følge heraf krænke retssikkerhedsprincippet, som ligger til grund for denne (jf. dom af 19.2.2002, sag C-256/00, Besix, Sml. I, s. 1699, præmis 24-26, af 1.3.2005, sag C-281/02, Owusu, Sml. I, s. 1383, præmis 41, og dom af dags dato, sag C-539/03, Roche Nederland m.fl., trykt i dette hæfte, s. 6535, præmis 37).

- 29 For det tredje ville det endvidere øge risikoen for indbyrdes uforenelige afgørelser, som konventionen netop har til formål at undgå, hvis konventionens ordning åbnede mulighed for anerkendelse af afgørelser, hvorved andre retsinstanter end retterne i den stat, hvori et patent er udstedt, efter indsigelse tager stilling til gyldigheden af dette patent (jf. i denne retning dom af 6.12.1994, sag C-406/92, Tatry, Sml. I, s. 5439, præmis 52, og Besix-dommen, præmis 27).
- 30 Det af LuK og den tyske regering fremsatte argument om, at en afgørelse, hvorved der efter indsigelse tages stilling til gyldigheden af et patent, i henhold til tysk ret kun har virkning mellem sagens parter, kan ikke være tilstrækkeligt til at imødegå denne risiko. Virkningerne af en sådan afgørelse fastlægges nemlig i henhold til national ret, og en afgørelse, hvorved et patent annulleres, har i en række kontraherende stater virkning erga omnes. For at undgå risikoen for indbyrdes modstridende retsafgørelser ville det derfor være nødvendigt at begrænse kompetencen for retterne i en anden stat end den, hvori patentet er udstedt, til at tage stilling til gyldigheden af et udenlandsk patent på grundlag af en indsigelse til alene de tilfælde, hvor den afgørelse, der skal træffes, kun har virkning for sagens parter. En sådan begrænsning ville imidlertid føre til skævheder og dermed anfægte den ligelige og ensartede anvendelse af de rettigheder og forpligtelser, som konventionen medfører for de kontraherende stater og for de berørte personer (Duijnsteed-dommen, præmis 13).
- 31 På ovenstående baggrund skal det forelagte spørgsmål besvares med, at konventionens artikel 16, nr. 4, skal fortolkes således, at den regel om enekompetence, som

er opstillet heri, gælder for alle tvister, der vedrører registrering eller gyldighed af et patent, uanset om spørgsmålet rejses ved, at der nedlægges påstand herom, eller i form af en indsigelse.

Sagens omkostninger

- 32 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 16, nr. 4, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, som senest ændret ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse, skal fortolkes således, at den regel om enekompetence, som er opstillet heri, gælder for alle tvister, der vedrører registrering eller gyldighed af et patent, uanset om spørgsmålet rejses ved, at der nedlægges påstand herom, eller i form af en indsigelse.

Underskrifter